

Motto:

„Mihai Viteazul a fost singurul domnitor din statele dunărene care a purtat războaie nu pentru slavă deosebită și pentru strălucire dinastică, ci pentru atingerea unui tel dinainte stabilit... El a realizat, fie și pentru foarte scurtă vreme, unitatea politică a națiunii române”

N. Boreșki – Bergfeld

„Mihai Vodă, prin biruința gândului unităii, a luat-o înaintea timpului său, reușind să adune la un loc cele trei Țări Dacice în vreme ce ideea politică a unității statale naționale nu exista nicăieri în Europa”

Marin Alexandru Cristian

„Ce puteam face mai mult pentru creștinătate ?”

Mihai Viteazul

PREFĂTA

Istoria patriei și-a găsit un loc de frunte în creația noastră literară. În teatru, secolele și milenile trecute s-au adunat în piesele cele mai reprezentative, scrise de mari dramaturgi români, care au știut să aducă pe scenă nu bătălia, pe câmpul de luptă, ci înțelesurile acelor bătălii, sensurile lor profunde. Teatrul trebuie să joace un rol important în educarea oamenilor. Drama istorică pledează pentru permanență ființei naionale ca popor să stăpână pe propriul destin, pentru fertilizarea cunoștințelor.

Piesa lui Marin Alexandru Cristian se înscrie printre piesele care vorbesc despre cea mai înălțătoare și binecuvântată idee istorică: unirea țărilor românești într-o singură patrie, cum a fost din totdeauna, patria străbunilor, sfâșiată de multe ori de hoardele năvălitoare venite din toate colțurile lumii. Ideea unității a fost înălțată prima dată, deși pentru foarte puțin timp, de către unul dintre cei mai temerari voievozi români. Mihai Viteazul, înaintea celorlați europeni, a unit țările poporului său într-o singură, confințind, primul, conceptul de stat unitar, într-o Europă cu granițele interstatale răvăzite. Piesa „Voievodul Valah” ne vorbește despre marele voievod român ca despre o mare și puternică personalitate a continentului, aducând fapte și argumente istorice de primă mână (Autorul este doctor în istorie). Piesa este o excelentă cronică a unui timp glorios din istoria noastră, timp pe care autorul îl descriează în sensurile lui fundamentale. Scrisă cu talent, captivează la lectură, dezvăluindu-ne patriotismul fierbinte al Voievodului, inteligența politică, strategia militară, dar și trădările din jurul lui care l-au adus la tragicul sfârșit.

„Voievodul Valah” este o piesă istorică de teatru tulburătoare prin elogiu adus măreției și jertfei unui viteaz și înțelept erou.

DAN TĂRCHILĂ, dramaturg

Cuvânt înainte

Poate că nu m-aș fi incunyat să încredeam tiparului aceste rânduri de apreciere a dramei istorice *Voievodul Valah* dacă, în urmă cu mai mulți ani, n-aș fi fost producătorul filmului *Buzduganul cu trei peceți*, omagiu adus de cinematografia română marchii domnitor Mihai Viteazul și, mai ales, ideii de unire a tuturor românilor, izvorâtă din genul său vizionar și înfăptuită, pentru prima dată, tot de el, la 1600. Pentru a putea face față acelei misiuni am parcurs – aproape cot la cot cu autorul scenariului, Eugen Mandric – principalele surse documentare despre epocă, personaj, context politic și militar.

Iată că, după atâtia ani, am avut surpriza și bucuria să mă întâlnesc cu un alt autor îndrăgostit – aș spune împătimit – de figura luminioasă a voievodului valah, căruia îi închină, pe lângă importante lucrări științifice, o dramă istorică în patru acte – carte de fată. Așadar, profesorul istoricul Marin Cristian părăsește pentru un timp instrumentul cercetătorului, al omnului de știință și, apucând pana dramaturgului, ne oferă un personaj viu, complex, frâmântat de dilemele și confruntat cu problemele și obstacolele hărăzite tuturor marilor conducători și bărbații de stat care și-au depășit epoca și au marcat decisiv epocile viitoare, trăsând jaloane esențiale, facând istorie.

Citind piesa, am regăsit în scriitura aproape tot ceea ce sursele consideră definitorii pentru personaj și pentru crezul său. Dezinvolatura cu care dramaturgul reînvie epoca, creionează personajele principale (toate atestate istoric) și construiește o acțiune credibilă, bine condusă, densă în idei, oferă o lectură pe căt de interesantă, pe atât de utilă, chiar dacă luminile rampei nu îi sunt încă apropiate.

Iată motivele pentru care, felicitându-l pe autor, îi recomand carteasă cititorului de toate vârstele, dar mai ales celui tânăr. Ea permite întâlnirea cu *voievodul valah* și cu visul său de unire, conțurat – și visul, și omul – după toate regulile evocării istorico-dramaturgice, care au îmbogățit literatura română cu opere memorabile.

ION BUCHERU

27 iulie 2014

Omul, istoricul, dramaturgul

La Alba Iulia, în anul 2010, când tema principală a Congresului Internațional de Dacologie era „Maius Dacus” („Dacul cel Rău”, cum l-au numit dușmanii săi de moarte pe Mihai Viteazul), am remarcat o comunicare despre originile împărătești, cantacuzine, ale marei voievod. Într-o scurtă discuție cu autorul, am aflat că pregătea o lucrare închinată Voievodului Primei Uniri. Între timp lucrarea a fost tipărită, o publicație impresionantă, bazată pe cercetări de mai multe decenii, care aduce elemente noi în istoriografia românească. Ne-am mai întâlnit la câteva activități culturale și am aflat că, asemenea lui Nicolae Iorga și altor istorici, istoricul a încercat să dea viață într-o dramă bogatelor informații descoperite în arhive și biblioteci.

Am citit cu mult interes, dar și cu mare plăcere, drama istorică „Voievodul Valah” și gândul m-a dus la profunzimea dramelor istorice shakespeareene și la bogata tradiție a dramaturgiei istorice românești. Departe de a răspunde unei comenzi politice, cum se întâmplase cu scenariile filmelor „Mihai Viteazul” și „Buzduganul cu trei peceți”, această dramă istorică este construită pe o cunoaștere profundă și munță a adevărului istoric, cu aspecte care ne plac sau ne îngrozesc, care însă corespund dovezilor istorice și istoriografice, scoțând la lumină o imagine originală a voievodului, într-un context intern și internațional a căruia fragilitate și complexitate este surprinzător de multă subtilitate.

Prin dramatismul autentic al celor treizeci și cinci de scene, împărțite în patru acte, autorul evocă cele mai importante momente și etape ale domniei lui Mihai Viteazul. Atmosfera bine conturată istoric, dramatic și estetic, a fiecărei scene, ar putea fi dezvoltată în succesiunea episoadelor unui serial istoric de televiziune. Materialul există, iar publicul care urmărește acum seriale istorice coreene, chinezeești, turcești etc. abia așteaptă un serial istoric românesc bine realizat.

Farmecul limbii, verosimilitatea scenelor, complexitatea construcției dramatice sunt atuurile acestui text original, dens, memorabil la nivelul scenelor, al dialogului, ai personajelor. Pentru că cele câteva secole de suzeranitate otomană asupra Țărilor Române ne-au lăsat în limba vorbită numeroși termeni militari, administrativi, comerciali, culturali și chiar familiari, mulți dintre ei ieșiti din uz după Războiul de Independență, domnul dr. Marin Alexandru Cristian a simțit nevoie să adauge textului un glosar, cu termenii pe care i-a scos „din colb de cromici” și cărora le-a dat din nou viață pentru farmecul lor aparte.

Încântat ca cititor pasionat de istorie și de literatură, aștept cu nerăbdare transpunerea într-un serial istoric de televiziune a acestei fermecătoare construcții dramatice.

Prof. dr. MIHAI POPESCU

MIHAI VITEAZUL *Un geniu național și un erou martir*

Așa am spus la apariția celei mai documentate și mai bogate în reflectii cărți despre această personalitate a românilor, carteasă profesorului dr. Marin Al. Cristian⁶⁵.

De fel din Călugărenii celebrei victorii pentru unitate politică și suveranitate națională, atașamentul autorului pentru această personalitate datează, desigur, din primii ani de viață, de școală, când a auzit vorbindu-se de omul deosebit ce se fixase în memoria locului și a citit apoi în manualul de „Istoria românilor”. Poate acest prim atașament i-a dat mai târziu imboldul de a urma, ca student, facultatea de istorie, când a ajuns repede la performanță unuim prim studiu de detaliu asupra locului amintitei victorii românești. Cu un doctorat în domeniu – o teză excelentă, publicată și reeditată –, a reluat cercetarea asupra subiectului predilect, beneficiind de o documentare mai bogată decât a înaintașilor – documente editate prin vrednicia cercetătorilor, volume și colecții de izvoare istorice și

studii în domeniu –, valorificând, de asemenea, cu pricepere și probitate, cărțile unor mari istorici.

Documentându-se și reflectând continuu, îndelung, asupra izvoarelor, interpretărilor și concluziilor înaintașilor, prof. dr. Marin Al. Cristian a înțeles mai întâi, corect, *conceptul de națiune – în contextul* în care, la noi, se ieșea din vizinuia stalinistă despre acesta, deși unii confrății au rămas prizonieri celebrei vizinuie.

Apoi a înțeles cum Mihai Viteazul, prin concepția și opera sa pilduitoare s-a situat pe direcția interesului național major și a planului dacic autohton care ne-a traversat istoria și încă ne animă, plan de unitate politică și independență națională – devinând primul „restaurator” modern al Daciei și al Bisericii strămoșești. În felul acesta, izvoare deja cunoscute dar și altele mai nou editate, în cercetarea lui Marin Cristian și-au luat locul mai potrivit în demonstrația autorului. Atât de „familiale” i-au devenit respectivele surse – peste care alii trecuseră cu ușurință sau cu neîntelegeri –, incât treptat replicile unei drame istorice s-au sedimentat firesc, aproape „gata făcute” într-o „construcție” de profil. Exersându-și, în paralel, „condeial” și în „construcții” literare, Marin Cristian a ajuns la prezența dramă istorică în patru acte, *VOIEVODUL VALAH*, așa cum anterior, un alt coleg, dr. Aurel V. David, consacrandu-se Dacologiei, a ajuns la drama istorică în șapte acte, *Jertfa lui Decebal*, iar când va considera că este suficient de documentat asupra lui Eminescu, cu implicarea dacologică a operei și acțiunii sale practice, poate va elabora drama istorică pentru care în 2009 ne-a dat un studiu excelent documentat: *Eminescu – prima jertfă politică pe altarul Daciei Mari*. Strânse într-un volum, cele trei drame istorice vor putea forma o nouă trilogie a dramaturgiei noastre, elaborată de... istorici.

Titlul prezentei drame istorice, dat de Marin Cristian, este fericit ales, el profilându-l pe Mihai, din capul locului, ca personalitate reprezentativă a „*Vovodului Valah*”, cum a și fost. Iar cine a citit în prealabil cartea menționată va înțelege și mai bine dialogurile în contextul în care ele au fost realizate atunci.

Drama *Voievodul Valah* se adresează tuturor categoriilor de cititori și spectatori, de la elevii care au citit ceva mai mult decât săracele noastre manuale școlare de profil până la specialiști în istorie și în artă dramatică. Căci este adevară istoric plus într-o construcție literară a genului. Reprezentată pe scenă, pe peliculă sau audio, pe lângă valențele estetice – limbajul de epocă, într-o frumoasă sau dramatică „concentrație”, această operă de istoric cu valențe literare va avea o valoare educativă deosebită – ceea ce ne este foarte necesar acum și în perspectivă. Este însă important ca teatrele, conducerile lor, actorii, studiindu-le, să înțeleagă iar educatorii să-și facă datoria față de cei pe care-i educă, față de țară, de memoria strămoșilor, de străvechea noastră dreaptă credință, de Biserica strămoșească, de viitorul neamului, în spirit național și nu altfel.

20 iulie 2014

Conf. univ. dr. G.D. ISCRU